

”EU måste sluta vara översittare”

George Awudi från Friends of the Earth Ghana om EU:s jakt på Afrikas råvaror

Afrika håller på att tröttna på Europa en gång för alla. Nästa generation afrikaner kommer antagligen att säga upp kontakten med EU. Det menar George Awudi från Friends of the Earth Ghana. Arbetaren träffade honom när han nyligen besökte Sverige inbjuden av Forum Syd för att tala om EPA-avtalen, frihandelsavtalen mellan bland annat afrikanska länder och EU. Avtal som tvingar fattiga länder att konkurrera med EU på ”lika villkor” och som kritiker menar inte är något annat nykolonialism.

En kritik mot EPA-avtalen är att de försätter bland annat afrikanska länder i ett beroende. Kan du beskriva hur?

– EPA-avtalen skiljer sig från hur det sett ut tidigare eftersom det baseras på ömsesidighet. Förut öppnade EU sin marknad för afrikanska länders export. Nu ska det ske på lika villkor. Men EU är en enda stor marknad med en väl utvecklad handels- och marknadsstruktur vilket innebär att EU kan utnyttja ett handelsavtal till fullo. Afrikanska länder å andra sidan har inte samma handelskapacitet. Det innebär att förhandlingarna sker mellan två olika block med olika kapacitet, rikedom och styrka.

– I de pågående EPA-förhandlingarna finns det två aspekter, en om utveckling och en om handel. Men EU har övergett utvecklingsaspekten och fokuserar bara på handelsaspekten. De vill ha marknader att exportera sina varor till, och de vill också ha marknader att importera råvaror ifrån, för att sedan kunna exportera tillbaka dem till oss. De vill ta våra råvaror, förädla dem, och sedan sälja tillbaks dem till oss till ett högre pris.

Du säger att flera afrikanska länder blir ”fastlåsta”. Hur då?

– Förhandlingarna har tvingat dem att öppna sina marknader. Ta Ghana – 80 procent av landets marknad ska vara öppen för EU. Och EU ska öppna 80 procent av sin marknad för Ghana. Men i vilken utsträckning kan Ghana, utan kapacitet, utan infrastruktur, utan starka institutioner eller förhandlare, dra nytta av detta? EU däremot kan, med sin stora kapacitet, nu översvämma Ghana med sina produkter på två, tre dagar. Men eftersom vår regering har

undertecknat avtalet så måste Ghana respektera det. På det sättet är vi fastlåsta. **Det är inte första gången som Ghana genomför liberaliseringar, redan på 1980-talet pressade Världsbanken igenom en liknande politik, kan du ge några exempel på hur det gick?**

– Världsbankens villkor innebar att Ghana drabbades hårt av billiga importvaror som konkurrerade ut lokala produkter på den ghananska marknaden. EU:s subventionerade varor var billigare än de lokala eftersom Världsbanken inte tillät Ghana att subventionera sin jordbrukssektor. Därför har lokala industrier kollapsat. Folk som jobbade på hönsier, på tomatodlingar, risbönder, alla har förlorat sina jobb. EPA blir ytterligare en börda som läggs på detta.

– När vi nu måste öppna marknaden för EU så kommer den ghananska staten också att förlora viktiga inkomster eftersom tullar på importvaror tas bort, intäkter som tidigare kunnat användas till fattigdomsbekämpning och utbildning, sjukvård, transporter och vatten.

Ghana har sedan tidigare lagar som syftar till att försvara landets naturresurser genom att begränsa möjligheten för utländska företag att köpa upp råvaror. Vad händer med de lagarna?

– Våra naturresurser ger oss många råvaror, som timmer, vi har mineraler som guld, bauxit, diamanter, och nu har vi också hittat råolja. Vi har hittills begränsat tillgången till dessa för utlänningar, så att vi själva ska kunna förädla dem och skapa mervärde innan någon får köpa dem. På det sättet har vi skapat arbete. Vårt folk får jobb och inkomst så att de har råd att betala sina barns skolgång. Det skapar utveckling och ger mer pengar i ekonomin så att vi kan bygga vägar, telekommunikation, bygga ut internet och behandla sjukdomar.

– Förutom att vi måste ta bort vissa tullar får vi inte höja några tullar eller skatter på varor som vi redan har sedan tidigare. Dessutom får vi heller inte införa några exportskatter på nya råvaror. Och eftersom vi nu hittat olja får vi alltså inte införa någon exportskatt på den.

Flera afrikanska länder har vägrat gå med på någon form av EPA-avtal medan Ghana

EPA-avtalet

EPA-avtalen, eller Economic Partnership Agreements, började förhandlas mellan EU och 76 utvecklingsländer i Afrika, Västindien och Stilla Havsregionen (de så kallade AVS-länderna) år 2000, och skulle vara klara 2007. EU:s linje ansågs dock så ofördelaktig att färre än hälften av AVS-länderna hade gått med på några avtal när tiden rann ut för två år sedan.

Kritiker menar att utvecklingsaspekten har fallit bort.

Avtalen gällde från början endast varuhandel, men i ett senare skede införde EU planer på att även inkludera liberaliseringar av tjänster, investeringar, offentlig upphandling och immaterialrättskydd, de så kallade Singaporefrågorna. Därmed försöker EU på nytt genomdriva avtal som man tidigare försökt få igenom i först OECD:s regi, och senare WTO:s utan att lyckas.

FN:s specielle rapportör om rätten till mat har kritiserat EPA-avtalet och pekar på risken att de kan få en negativ effekt på småbönder i AVS-länder ”särskilt med tanke på de orättvisa konkurrensen med de starkt subventionerade” EU-varorna.

Enligt den brittiska organisationen Oxfam riskerar de afrikanska länderna att förlora 359 miljoner dollar per år genom EPA-avtalen.

De västindiska länderna och EU har undertecknat EPA-avtalen i sin helhet, det vill säga även Singaporefrågorna är inkluderade.

Källa: Forum syd, Oxfam.

är på väg in i ett interimsavtal. Varför?

– Det tvingades på oss. EU har delat upp de afrikanska länderna i fyra regioner, en av dessa är Västafrika som EU i sin tur har delat upp. EU säger att länder som Ghana, Elfenbenskusten och Nigeria inte är lika fattiga som övriga i regionen. De andra västafrikanska ländernas handel med EU är försämrbar och de har inga naturtillgångar som EU är intresserat av. Därför koncentrerar sig EU på länderna som har naturtillgångar och pressar dem att gå med på avtalet under hot om att den europeiska marknaden annars stängs för dem.

Kritiker menar att EPA-avtalen är värre än de avtal som många fattiga länder tidigare

gjort uppror mot inom WTO:s förhandlingsrunda, den så kallade Doharundan, håller du med om det?

– Ja, det stämmer eftersom WTO inte förbjuder oss från att ha importtullar, medan EPA kräver att de tas bort. EU försökte tidigare få igenom det i Doharundan där det förkastades. Nu försöker man få igenom det bakvägen och utan någon som helst insyn. Det är därför många afrikaner håller på att tappa förtroendet helt för EU. Man tycker att det enda motivet är att lura oss, det finns inget syfte att skapa utveckling. Därför vänder sig afrikanska aktörer till Kina.

Är det för att Kina är bättre eller för att Kina inte är EU?

– Först och främst är Kina inte EU. De är nya partners och Afrika vill pröva dem. Kina för med sig utveckling. Folk därifrån kommer och bygger det de säger att de ska bygga. Alla relationer bygger på tillit. Om du gång på gång visar att det inte går att lita på dig så får du inte längre folks förtroende. I möten med EU, inom vilket forum det än må vara, hyser Afrika därför alltid misstänksamhet.

Så missnöjet över EU:s handelspolitik skapar misstro inom andra områden...?

– Ja, misstron finns även inom klimatförhandlingarna.

Kritiker menar att EPA-avtalen är nykolonialism, håller du med?

– Ja. Vi är beroende av våra naturtillgångar för nästan allt, och om EU kan bestämma över dem så är det precis som under kolonialtiden. Då fanns de bland oss och styrde oss direkt. Nu finns de här i Europa men har tagit kontroll över de tillgångar vi är beroende av.

– Vi bekämpade kolonialismen. Vi måste nu hitta en annan väg. Därför kommer nästa generation afrikaner, när de ser EU:s rätta ansikte, antagligen att bestämma sig för att inte ha något mer med EU att göra och säga åt fanders med EU.

Kan EPA-avtalen reformeras eller bör de skrotas?

– Det måste finnas insyn, och förhållandet får inte vara som mellan en herre och hans undersåte. EU måste sluta vara en översittare och respektera vår suveränitet.

BELLA FRANK

bella.frank@arbetaren.se